

הלכות פְּרֵכַת הַפְּרוֹת סִימָן רה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ח]

ואם שָׁרָה נְקוּטָה בְּמִימָיו (וכו', דְּקָבוּשׁ כַּמְבַּשְׁלִים).

18) ובגדר הכבישה, כתב לעיל (סי' רב ס"ק נא) לגבי פירות ששראם במים, שמדובר ששרה אותם מעת לעת, שבזמן כזה רגילים לתת טעם במים. והוסיף בשעה"צ שם (ס"ק ט) שזה תלוי לפי טבע דבר הנכבש, שאנו רואים כמה דברים שנכבשים מעת לעת ואינם נותנים טעם גמור במים, ובהם בודאי שצריך יותר מומן זה.

הדין שמברכים על מי שלקות 'בורא פרי האדמה', כתב לעיל (סי' רב ס"ק נב) שהוא דוקא בסוגי ירקות שרוב אכילתם הוא על ידי בישול.

13) ואף שמברכים על מים שבישלו או כבשו בהם ירקות בברכת הירקות, לענין ברכה אחרונה כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' עה) שפשוט ששיעורם ברביעית וכשאר משקין, וכן דעת הגר"ח שיינברג (חדושי בתרא סי' רי ס"ק א) הגר"ח קרליץ (חוט שני ברכות עמ' קצו). וראה ביה"ל לעיל (סי' רב ס"ק ד) דה"ה בתוך הסעודה) לענין ברכה בתוך הסעודה, שאין הם נחשבים כמשקים אלא כפירות, ומה שכתבנו שם ס"ק נב, ולקמן סי' רח ס"ק עא, וסי' רי הע' 2.

[משנ"ב שם]

ומִשְׁקָהּ פְּאָרְשֵׁיט הַעֲשִׂיָה מִמֵּי סִבִּין וְקָמַח, מְבַרְךָ עֲלֵיהֶן (ש"הכ"ל 14).

14) וטעם הדבר כתב להלן (ס"ק יב) שכיון שיש למים טעם עצמי (מחמת הטובין והקמח) אינם נגזרים אחר המרק, וכן מבואר בשערי תשובה (ס"ק ה).

וכן מרק ירקות שנתן בו אבקת מרק, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פי"ד תשובה לא) שברכת מי המרק היא 'שהכל', מחמת הטעם של האבקת מרק, ולענין מרק בצל שנתן בו הרבה תבלינים, ראה מה שכתבנו לעיל ס"ק ז.

[משנ"ב ס"ק יז]

וְדַקָּא פְּשִׁלְמָן כְּדִי לְאָכַל גַּם אֶת הַתְּרֵקוֹת¹⁵, דְּאֵלוּ בִּשְׁל הַתְּרֵקוֹת או שְׂרָאָן לְצַרְף מִימֵיהֶן לְבַד לְשִׁתוֹת אוֹתָן, אֵין מְבַרְךָ עֲלֵיהֶן אֲלָא (ש"הכ"ל 16).

15) ומרק שבישלו בו ירקות באופן כזה שברכתו 'בורא פרי האדמה', ולאחר מכן ריסקו את הירקות עד שאיבדו את ברכתן [כמבואר לעיל סי' רב ס"ק ז], הסתפק הגר"ש וואונר (שערי הברכה פי"ז הע' צה) מה מברכים עליו, האם מכיון שהירק איבד את ברכתו, המרק לא עדיף ממנו וברכתו 'שהכל', או שכיון שבעת הבישול כבר נקבע לברך על המרק 'בורא פרי האדמה', שוב אינו מאבד ברכה זו, והכריע (קובץ מבית לוי חט"ו עמ' נה) שברכתו 'בורא פרי האדמה'. מאידך, דעת הגר"ש אייערבך (ותן ברכה קונטרס התשובות לסי' דה) שמרק עגבניות או מרק אפונה וכדו' שריסקו בו את הירק לגמרי ואין בו חתיכות מורגשות, ברכתו 'שהכל', והוסיף (חזקת הברכה עמ' 120). שאף אם משאר אפונים בודדים שלמים, הם בטלים ליתר המרק, ומברך על המרק 'שהכל' ופוסט בזה את האפונים. והגר"ש אלישיב (שם) הורה, שאם יש בו ירק חשוב שניכרת צורתו וכגון פחח אדמה או בצל מטונג, יברך 'בורא פרי האדמה' על הירק ופוסט בזה את המרק. וכן הורה הגר"ח קניבסקי (שערי הברכה שם) שמחמת הספק, יש לברך על ירק אחר ולפוסט בו את המרק המסופק.

16) וטעם הדבר, ביאר הגר"ח שיינברג (חדושי בתרא) שמי שלקות נעשו לאכילה, ולכן ברכתם כברכת הפרי, אך כשעשה

זאת שלא על מנת לאכול הירקות אלא כוונתו למשקה, נחשב הוא כמשקה וברכתו 'שהכל'.

וכעין זה כתב במשנ"ב לעיל (סי' רב ס"ק לד) בשם הגר"א שאם תיקן את מי הפירות לשתייה, ולא לסעוד [בדרך אכילת מרק שמעניננו], ברכתם 'שהכל'.

[משנ"ב שם]

וְלִכְן הַמִּשְׁקָה שְׁעִישִׁין בְּפֶסֶח מִתְּפוּחִים וְכָל פְּהַאי גֻּנָא אֵין מְבַרְךָ עֲלֵיהֶן אֲלָא (ש"הכ"ל 17).

17) וכן לענין קפה ותה, כתב הקצושי"ע (סי' נג ס"ג) שמשעם זה מברכים עליהם 'שהכל' ולא כברכת הפרי עצמו [וראה לעיל סי' רב ס"ק נב שכתבנו כן בשם פוסקים נוספים], והוסיף (שם) שזה הטעם גם לענין שכר שעורים או תמרים, ובמשנ"ב לעיל (סי' רד ס"ק טו) כתב טעם אחר לענין שכר שעורים [אכן כתב בשעה"צ שם (ס"ק יג) שנאמר בפוסקים טעמים נוספים].

[משנ"ב ס"ק יא]

הוא סֶפֶק אִם יְבַרְךָ עֲלֵיהֶן 'בְּרֵא מִיני מְזוּנוֹת' כְּהִלְכֵיכֹה או 'ש"הכ"ל 18).

18) בביאור הספק כתב המג"א (ס"ק ו, המובא בשעה"צ ס"ק טז) שהרמב"ם סובר שמי שלקות ברכתם כמו השלקות רק כאשר הדרך לשותתם, ומים אלו [שהתבשלו בהם מיני מזונות] אין דרך לשותתם כל כך.

הספק אם מברכים על מי בישול של מיני דגן, הורה הגר"ש וואונר (מבית לוי חט"ו עמ' נד) שהוא דוקא אם התבשל בדרך בישול, אבל אם מכניס כופתאות [קניידלך] וכדו' למרק ומוריד מיד מהאש, אין כאן נתינת טעם, וכל שכן אם מכניסים אותם למרק בצלחת, אך אם הכניסים לאחר שהתבשל המרק כשיעור בישול אלא שהמשיך להתבשל אחר כך, אפשר שזה נחשב גם כן לבישול עם מזונות ונכנס הטעם אף שכבר היה מבושל.

ולענין מרק של מין דג שברכתו 'בורא פרי האדמה', כתב בשעה"צ לקמן (סי' רח ס"ק כו-כו) שנחלקו בזה המג"א ואבן העזר.

ולגבי מרק ירקות שמעורבים בו גריסים ממין דגן, ראה מה שכתבנו שם ס"ק כג.

[משנ"ב שם]

אָבַל אִם רֹצֵה לְאָכַל גַּם הִלְכִיבֹת עֲצָמֵן כְּדָרְךָ הַעוֹלָם, מְבַרְךָ עַל הִלְכִיבֹת 'בְּרֵא מִיני מְזוּנוֹת' וּפְּוֹטֵר בְּנֵה אֶת הַרְטָבִים¹⁹.

19) וכן לגבי מרק עם אטריות וכדו', דעת הגר"ש אלישיב (וזאת הברכה עמ' 118) שאם יש אטריות בכמות חשובה והם דבר חשוב ועיקרי במרק, מברך על האטריות ופוסט בזה את המרק, ואף אם לפעמים יש בכף רק מרק, או שנשאר לבטוף מעט מרק ללא אטריות, כיון שעיקר אכילתו היא המרק והאטריות יחד [וכעין מה שכתב במשנ"ב לעיל (סי' קטח ס"ק מו)] לענין אכילת ריקק ומרקחת שעליו ולבטוף נשאר קצת ריקק בלא מרקחת, שאין חוששין על גמר האכילה]. אך אם יש רק אטריות בודדות, ואינו אוכלם מחמת שרוצה אותם, אלא רק משום שהם שם, מבואר בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' מג) לענין גביע של גלידה שבאופן זה אינו מברך עליו אלא רק על הגלידה, מפני שהוא טפל [אכן אם רוצה לאוכלם, מבואר במשנ"ב כאן שצריך לברך עליהם, ואינן נפטרות בברכת המרק]. וכן הורה הגר"ש וואונר (קובץ מבית לוי חט"ו עמ' נה) שאם יש מעט מאד שקדי מרק במרק דינם כטפל ונפטרו בברכת העיקר.

המשך במילואים עמוד 42



הלכות ברכת הפרות סימן רה

קיד

באר הגולה

ג שם לט ד סוד בשם אביו הראש ה שם נדעתי

עצמן אלא מתמת הבשר שבהם (הרי"י טור כבוד מברכות): **ב** (ח) על המים שבשלו (ט) בהם (ז) ירקות (י) מברך הברכה עצמה (יא) שמברך על הירקות עצמן, (יב) אף-על-פי שאין בהם אלא טעם הירק, והגוי מלי בשבשלהם בלא בשר, ואכל בשלהם (פ) (ה) (יג) עם בשר מברך עליו 'שהכל': **ג** (יד) האם (ו) סתמן, אינו

שערי תשובה

באר היטב

לכדס חזון יצנים משאר ירקות לברך בורא מה"א כמ"ש הש"י, ושום וכצ"ל שהכל אפילו תוקן וכשקלם עם בשר, וכלא כע"ז, עין מג"א נא"ר, וכו"י הביא הכרי הרא"ש פסקיו ודמסקל לחדתא בין זה לאגוז, ע"ש, ובאמת שהמג"א ג"כ פנתה על דברי הרא"ש אלי, ע"ש. ומ"ש באהרן המטונן בדבש, כי"כ ג"כ בעמק-ברכה, ובמקחת גריני' פלאמי"ן⁶¹ בדבש או בציקר⁶², כתב פ"ט שאם בעודן חזון ראויין לאכילה ע"י הדקס כפרך כפה"ע, וכן ב"ש⁶³ קטנים וקאלמאס⁶⁴ קרקתים כפה"ע או שטארקע"ע ז"ל"ע כדקח בדבש יש לברך שהכל, ומרמזת שנקרא ציקר"ע י"א שהוא קלפת קשואין לש לברך שהכל, ה"נכע מקלפת מראצ"י⁶⁵, ומקמת גריני' 11 י"ל שהכל ומקמת צונן כפה"א, ע"ש ועין מש"ל סימן י"ב ודג ועין מ"ש בדי"אפרים שם: (ס) עם בשר, עכה"ש, ור"ל ודוקא מים שאין להם טעם לעצמם רק מה שמקבלין טעם מאחרים

מטונן אותו ברבש, ברבתו אז שהכל כמו תומי ונרתה, כיון שהוא משתנה לגריעותא כבשול בלא רבש, וטובים יותר היום ממבשלים, רק הדבש הוא משמים, אין השבח מתמת עצמן, אכל אם מטונן מערי"ן וריבי"ן⁶⁶ וקירוב"ס⁶⁷ יש לברך בפה"א, והנה יש ללמד כל דיני איין נימאכט"ש⁶⁸, עכ"ל ט"ז: (ז) ירקות, ע"ל סימן רב ס"ק יט טו"ש: (ח) עם בשר, המים ליה לה טעמא כ"א מה שנקלו מן הבשר, אזלין בתר בשרא; לפ"ז גיל אם בשל ירקות בחמץ או במשקה שקורין פאש"ט⁶⁹ אין לברך עליהם כמו על הירקות אלא פני ברבת המשקה, כיון שיש לו עוד טעם שלו אפלו בשלו עם בשר לא הפסיד טעמו, כמו באגוז בדבש בסי' רב ס"ג, ט"ז: (י) סתמן, דאשטני לגריעותא, וע"י בתישה

משנה ברורה

וגם יברך על דבר אחר שברכתו 'שהכל', ויאכל משני המינים בשעור כדי שיהיה לברך 'על המתנה' וגם 'בורא נפשות רבות' ונזה דוקא בענין זה שעקר רצונו הוא רק לאכל את הרטב של הליכות, (ח) אכל אם רוצה לאכל גם הליכות עצמן כדרך העולם, מברך על הליכות 'בורא מיני מזונות' ופוסט"ר בזה את הרטב¹⁴⁹ וב"פן לבל"י עלמא, מטעם ספ"ל, ואם בשל רק קעט לביבות בהרבה מים, ועקר כנות תבשילו הוא רק בשביל המים, שהרטב כמעט צליל, בזה בודאי אין המים בטלים לליכות, ומברך על המים 'שהכל' ועל הליכות 'בורא מיני מזונות'¹⁵⁰ [מ"א וש"א], ובתי"אדס כתב שגם בזה יותר טוב שברך 'שהכל' על דבר אחר, וב"ל: (יב) אף-על-פי שאין בהם וכו', ודוקא בשבשלהם הירק במים בעלמא, שאין בהם טעם בעצמו ונרצש בו רק טעם הירק¹⁵¹, (יט) אכל אם בשל הירק בחמץ או במשקה העשויה ממי סבין וקמת [שקורין קווא"ס], שיש בהן טעם בפני עצמן, אין נגדר המשקה אחר הירק, ומברך עליו 'שהכל' כששותה אותם בפני עצמו; והוא הדין במשקה באר"ש¹⁵², שהוא מי שרית בוריקע"ס¹⁵³ חמוצין, שבשלהם בהם ירקות עם בשר ורוצה לשתות אותם לברו, אין מברך על הבאר"ש 'שהכל' משום טעם בשר שנוקלט בו, וברלקמה, אלא 'בורא פרי האדמה': (כ) כיון שיש להמשקה טעם עצמו מבלתי הקשור [ט"ז], ומכל מקום כשאוכל גם הבשר, נראה שיזתר טוב שיברך על הבשר 'שהכל' ויכונן לשטר גם את הרטב, דמסתברא דכשאוכל ביחד הרטב טפל לגבי הבשר: (יג) עם בשר וכו', דהירקות נותנין טעם בהמרק ותבשר נותן טעם בהמרק, וטעם הבשר הוא חשוב יותר הלכה הוא עקר, ועל-פ"ן אפלו הוא אוכל המרק לברך מברך 'שהכל', ומכל מקום אם איכל הירק עם המרק ביחד אין צריך לברך כי אם על המרק, דהמרק נעשה טפל גם להמרק, ודע עוד, דהירק גופא בודאי לא נעשה טפל להבשר, כיון שפ"א למזון ולשבע¹⁵⁴ [פמ"ג]: (יד) אם סתמן וכו', דיותר (לא) יוצא טעם הירק על-ידי בשול מעל-ידי סחיטה, ולכן אפלו בפרות שברכו למקטטיניהו גם כן ברכתן 'שהכל'¹⁵⁵, (כז) באפלו אם בתשן נמי דינא הכי¹⁵⁶:

שער הציון

(יג) חיי"אדס: (יג) פשוט, דאפלו אם בשל רק במים שלא נכבשו עמהן בס"פ ברכתו 'בורא פרי האדמה': (יד) וכן כתב גם הפר"מגדים ב"ה, ובר"ב במשפחות זה משמע דבר זה נכ"א בידה, ע"ש והובא בשערי-תשובה, ועל-פ"ן טוב לבתחלה למצו מלשחותי שלא ברוך הסעודה: (טז) מנ"א אברנה וש"א: (טז) עין במגן אברהם דחלו בבכרת הרמב"ם והרא"ש, דלקרמב"ם ברכתו 'שהכל': (פ) חיי"אדס וכן פשעמ מדרד"היים, ועין בתי"אדס שכתב דאם אין לו דבר אחר יברך על הרטב עצמו 'שהכל': (יח) חיי"אדס: (יט) ט"ז ותי"אדס, ואף דאל"ה רבה מסתפק בדינו, מכל מקום יותר טוב לברך 'שהכל' בזה בודאי יוצא דדי"בד: (כ) ואפשר עוד לומר דגם האלה רבה יודה לזה משעם אחר, דבזה דהיה על הרטב שם מירקלות מקום אין סב"א דבשיל ששפפח הרטב על-ידי שקלט גם טעם הבשר ארע ברכתו, ומכל מקום למעשה נראה שיותר טוב שיברך 'בורא פרי האדמה' על מעט ירק מוחלה¹⁵⁷: (כא) זהו להרא"ש שהביאו המחבר לעיל ב"ר"ב סעיף י, ובפני זה פתחתי דאפלו בשורכו למעשה נמי דינא הכי, וכשיטת הרא"ש שם, ע"ש, דכן נראה מסתימת המחבר והג"א ופמ"ג; ואף דמחבר תלה הדבר ב"ר"ב סעיף י בפלגתא וכאן שם בהרא"ש, משום דב'שהכל' יוצא בדי"בד עקמא מאמר מרדכי, ולפי זה לכאורה בדי"בד אם ברוך 'בורא פרי האדמה' נצ"א: (כב) חז"ר משה ונתר שלום, עין שם, ולא כ"י, אלא דלעולם תשיב רק כהלך בעלמא כשיצא שלא על-ידי בשול, וכן מוכח מהרא"ש שהובא לעיל ב"ר"ב סעיף ח בבית-יוסף וט"ז:

תרגום: 1 גזר. 2 לפת. 3 דלעת. 4 מרקחת. 5 תמיצה. 6 שזיפים ירקים. 7 סכר. 8 לימון. 9 שרש עשב הנדל מעצמו באגס. 10 תפוחים. 11 חזרה. 12 גבישת מלפפונים. 13 כרוב. 14 סלק. 15 חמיצת סלק. 16 פתיחים. 17 אטריות. 18 כפתאות.

העקר אפלו, והוא הדין כל פה"א גונא: **ב** (ח) על המים שבשלו. ואם שרה ירקות במים¹⁵⁸, כתב הבית-יוסף בסימן רב דינו במבשלה, וכדקומא לן בעלמא דכבוש כמבשלה¹⁵⁹, ומכל מקום ברטב של אוגערקע"ס¹⁶⁰, שהנבלישה הוא רק בשביל האוגערקע"ס לבר שיהמיצה, ואין פנתה בשביל מי הנבלישה קלל, מברך על הרטב 'שהכל' נט"ז בר"ב סק"י וכ"כ הא"ר [ויבמקום (יג) שמנהג רב אנשי העיר לטבל בו פת במי האוגערקע"ס, וצטרף לברך פרי האדמה] אף כששותה המשקין לברן. עוד כתב שם אלה רבה, שהוא הדין ברטב של קומפוש"ט, ובדיניו תינו קורין אותן קרו"י¹⁶¹, שמברך 'שהכל' [ואין זה נראה, לפי מהנהג דיניו תינו שאוכלין הרטב כמו הקומפוש"ט עצמן]. וכל זה בשאובל רטב של קרו"י חזין, אכל בשבשלו עם הקרו"י ורוצה לשתות הרטב לבר, (יג) מודה הש"י דמברך פרי האדמה בעל שאר מירשלות. ורטב של בוריקע"ס¹⁶² חמוצין, שקורין ראסי"ל¹⁶³, אף אם בשלן לברו, משמע מהש"י (יד) שמברך 'בורא פרי האדמה', כיון דנכבשו בהן הפוריקע"ס, וכנות הנבלישה הוא גם בשבילן, ודרך ללפת בו הפת, וכן כצדד התי"אדס; ומכל מקום בשותה אותן חזין מסתברא דמברך עליהן 'שהכל', משום דרב אכילתן הוא על-ידי בשול, ומשקה באר"ש¹⁶⁴ העשויה ממי סבין וקמת, מברך עליהן 'שהכל'¹⁶⁵, בין כששותה אותן חזין או כבשילן [אחרונים]: (ט) בהם ירקות וכו', רוצה לומר, שרוצה לגמ' המים לבר, דאלו אם אוכלן עם הירק אין שוק שום ברכה על המים, ונעשין טפלה לירק: (י) מברך וכו', ודוקא כששלקן כדי לאכל גם את הירקות¹⁶⁶, (טו) דאלו בשל הירקות או שרצן לצרף מימיהן לבר לשתות אותן, אין מברך עליהן אלא 'שהכל'¹⁶⁷, ולכן המשקה שעושים בפסח משפוחים וכל פה"א גונא אין מברך עליהן אלא 'שהכל'¹⁶⁸: (יא) שמברך וכו', וכל זה במיני ירקות, אכל לביבות שבשלו במים [פארפי"ל¹⁶⁹, לאקשי"ן¹⁷⁰, קנידלי"ן¹⁷¹], ואינו רוצה לאכל הליכות רק לשתות המים לבר, (טז) הוא ספק אם יברך עליהן 'בורא מיני מזונות' כהליכות או 'שהכל'¹⁷², (יז) ועל-פ"ן יקח מצט מהליכות ויברך 'בורא מיני מזונות',



מילואים הלכות ברכת הפרות סימן רד

המשך מעמוד קודם

את הטפל לפני העיקר מברך על הטפל, מפני שכאן נחשב הכל לדבר אחד. והוסיף (שם). שפשוט הוא שאם בדעתו רק למצוץ את הסוכר ולפלוט אחר כך את השקד, בודאי שנחשב הסוכר בפני עצמו ומברך עליו 'שהכל'. ואפילו באופן שאוכל את השקד אלא שאינו רוצה בו, ורק בולעו משום 'בל תשתית', יתכן שהציפוי עיקר, ונשאר בצריך עיון. (39) ואם עיקר דעתו אינה על השקד אלא על הציפוי [בגון סוכריות דרוזות], כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ד תשובה ד) שמברך 'שהכל', ועל כל פנים מידי ספק לא יצא וספק ברכות להקל, ומברך 'שהכל'. וכן דעת הגר"ש אלישיב והגר"שז' אייערבך (וזאת הברכה עמ' 96) שמברך 'שהכל', אלא שלדעתם אם השקד הוא הרוב והסוכריה המיעוט, מברך 'בורא פרי העץ' ופוטרו את הכל. ואם אינו יודע מה הוא הרוב, הורה הגר"שז' אייערבך (ותן ברכה קונטרס התשובות לסי' רב) שיברך 'שהכל', וככל תערוכת ספק [שאינו יודע מה הרוב]. וכן הורה הגר"שז' האונר (שערי הברכה פכ"ג הע' 702) לכני שוקולד ממולא שברי אגוזים ושקדים שברכתו 'שהכל' הואיל ועיקר דעתו על השוקולד, כמבואר בביה"ל (די"ה ועל) [אכן לגבי שקד מצופה שוקולד, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ז סי' כז) שישקד עיקר]. ובשו"ת אנרות משה (או"ח ח"ג סי' לא) כתב לגבי צימוקים מצופים שוקולד, שכיון שרוצה הן את הפרי והן את השוקולד צריך לברך על שניהם, וכשמברך בתחילה על השוקולד יכוון שלא לפטור את הפרי שבתוכו, ואם יש לו פירות אחרים יברך עליהם תחילה. וראה בן איש חי (שנה א פ"ר פנחס אות טו).

[משנ"ב ס"ק נב]

אכל אם נמזח לגמרי עד שגפסד צורתו העצמי, מברך לכתחלה 'שהכל'⁽⁴⁰⁾.

(40) ואם רוב דרך אכילת אותם פירות היא על ידי ריסוק, כתב לעיל (סי' רב ס"ק מד) שאף לכתחילה מברך עליהם את ברכתם הראויה.

[משנ"ב ס"ק מח]

ואם הוא דבר שנפשו קצה בנה, אס"פן אין החך נהנה ממנו ואין צריך לברך על זה⁽⁸⁷⁾.

(87) וכן לענין מי שהיה שבע קדם שאכל, ואכל אכילה גסה, כתב לעיל (סי' קצו ס"ק כה) שאם נפשו קצה עליו ואין גרונו נהנה, אינו מברך לא לפנייה ולא לאחריה, לפי שאינה חשובה אכילה כלה.

ואדם שאינו נהנה משתייה שבר, והוא חריף ושוך לו בגרוך, כתב הבן איש חי (שנה א פ"ר נשא אות ו) שלא יברך עליו אלא יברך על דבר אחר בגון סוכר ויכוון לפטור בו את השכר. מאידך, דעת הגר"שז' שיינברג (חידושי בתרא) שדוקא על מאכל מקולקל אין מברכים, אבל אם המאכל טוב אלא שהוא אינו אהוב, צריך לברך עליו, משום שאילו היה רעב היה אוכלו. וראה שדי המד (אסיפת דינים מערכת ברכות סי' א אות לג) שכתב שמסתימת השו"ע לקמן (סי' תעב סי') שכתב שאפילו מי ששונא יין או שהוא מזיקו הייב לשתותו כדי לקיים מצות 'ארבע כוסות', ולא הזכיר שאין לברך עליו, משמע שצריך לברך עליו כששותה ממנו, ותמה איך אפשר לברך בשמויקו ואינו נהנה ממנו. הגר"שז' אייערבך (שו"ת מנחת שלמה קמא סי' יח אות ז) תירץ שהטעם שאפשר לברך כששונאו הוא מפני שמרדה לה' על שהזמיק לו יין שיוכל לקיים בו את המצוה.

[משנ"ב ס"ק נא]

דהדבש אינו אלא הכשר לדבר המרקח, שמכשירו ומתקנו לאכילה. וכן שקדים המחפין בצוקע"ר, אף שהם מחפין לגמרי מברך 'בורא פרי העץ'⁽⁸⁸⁾, דאף שצוקע"ר הרבה מהפרי, הפרי עקר⁽⁸⁹⁾.

(88) ואף אם מכניסו לפה ומוצץ את הסוכר תחילה, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ז סי' כז) שכתב רק על השקד אף על פי שאינו אוכלו יחד, ואינו דומה למה שכתב הרמ"א לקמן (סי' ריב ס"א) שאם אוכל

הלכות ברכת הפרות סימן רה

המשך מעמוד קוד

הוא כדי לברך עליו כברכת הפרי, מ"מ לענין מי שלקות הסיבה שמברך 'בורא פרי האדמה' הוא מחמת 'טעם כעיקר'.

[שעה"צ ס"ק כ]

ומכל מקום למקשה נראה שישנו טוב שיקבד 'בורא פרי האדמה' על קצת ירק מתחלה⁽⁸²⁾.

(82) אכן אם המרק הוא מרק עוף, דעת הגר"שז' אייערבך (וזאת הברכה עמ' 119) שאף על פי שיש בו ירקות אין ברכת הירקות פוטרת את המרק, שלא נאמרו דברי המשנ"ב אלא במרק ירקות שיש בו בשר, מפני שעיקר הטעם שבו הוא מן הירקות.

[משנ"ב ס"ק יג]

ודע עוד, דהתירק גופא בודאי לא נעשה טפל להבשר, כיון שבא לקמן ולשבע⁽⁸³⁾.

(83) ודין זה שהירקות אינם בטלים למרק ולבשר, הורו הגר"שז' אייערבך והגר"שז' אלישיב (וזאת הברכה עמ' 119) שהיינו דוקא באופן שכוונתו לאכול אותם בעצמם למזון ושובע, שאז אינם בטלים למרק, ויש להפרידם ולברך עליהם את ברכתם הראויה. אבל אם כוונתו באכילתם היא כדי ללפת בהם את המרק, הרי הם טפלים לבשר ולמרק ונפטרים בברכתו. [וראה שו"ת אור לציון ח"ב פ"ד תשובה לא].

ואמנם לענין תבשיל ממיני 'גרויפין' [גריכים ממיני דגן] שנתן בהם מים הרבה עד שאינו ראוי אלא לשתותו, כתב לקמן (סי' רח ס"ק כג) שיתכן שהמים לא בטלים לגבי הגרויפין, כיון שעיקרן נעשה רק לשתיה וצריך לברך עליהם 'שהכל'.

[משנ"ב שם]

ומברך על המים 'שהכל' ועל הליבויות 'בורא מיני מזונות'⁽⁸⁰⁾.

(80) לענין מרק 'גרויפין' הנזכר בה"ע הקודמת, כתב המשנ"ב (שם) שיברך על המים תחילה ואחר כך על הגרויפין, ושם בהערה נתבאר טעם הרב.

[משנ"ב ס"ק יב]

ונקב"ש בו רק טעם התירק⁽⁸¹⁾.

(81) ומרק עם גזר או תפוחי אדמה וכדו', הורו הגר"שז' אלישיב (וזאת הברכה עמ' 120) והגר"שז' אייערבך (ותן ברכה קונטרס התשובות לסי' רה) שמברך על מי המרק 'שהכל', מפני שאין ניכר כל כך טעם הירקות במים, ולא נאמר שמברך על המים כברכת הירק אלא כשניכר היטב טעם הירק במים, בגון מי סלק.

ודין זה שצריך שיהיה ניכר טעם הירק במי השלקות, הורה הגר"ש קרליץ (חוט שני ברכות עמ' קצו) שאין צריך שיהיה ניכר מאיזה ירק קבלו טעם, ואף שלגבי פרי שהתרכס צריך שיהיה ניכר מאיזה פרי

